

Жељко Продановић

**ФЕНИЧАНСКИ
МИТОВИ**

РАПСОДИЈА

БЕОГРАД / ММХІХ

© Жељко Продановић

уредник издања

Владимир Кеџмановић

ПРОЛОГ

Тајна ждралове сузе

Све је почело веома давно.

Кад су Феничани саградили Библос – први град икад саграђен – Балово меко срце је заиграло и он одлучи да им поклони несвакидашњи дар. »Прво дете које се роди у овом граду«, рекао је, »увек ће изнова да се рађа!«

Десило се да сам то био ја. Не сећам се кад је то тачно било, али ако век заменим годином, што ми изгледа сасвим природно, сада бих имао око шездесет година. Али то после свих ових векова више није ни важно.

Феничани су моје стално рађање сматрали сасвим природним. Била је то жеља њиховог бога и стога ми нису ни завидели нити су ме жалили. Дали су ми име Феникс што је значило »онај који се изнова рађа«, а неки су говорили да то још значи и »душа која путује« или »душа која плаче«.

Први живот сам провео у Библосу, а кад сам схватио да ми време под сунцем истиче

отишао сам у Балбек, где је у храму божје сузе био мој гроб. Од кедрових грана, тамјана и смирне сам направио ломачу и ускоро је моје тело изгорело у пламену, а душа се претворила у јато ждралова.

Свештеница из храма божје сузе је покупила оно што је остало од мог тела и сахранила га покрај олтара, а ждралови су изнад Библиоса испустили једну сузу и тако моју душу подарили тек рођеном дечаку.

Али кад сам се поново родио ја нисам знао да сам Феникс. Лутао сам светом и мислио да тако треба и да буде – да ме вуку даљине и да као сваки човек тражим срећу и мало места под сунцем.

И тек много година касније, кад сам схватио да ми је време под сунцем истекло и кад сам се вратио у Балбек, схватио сам ко сам и која ми је улога у свемиру. Схватио сам да сам Феникс – онај који се увек изнова рађа.

И тако је било у сваком животу. Годинама бих лутао светом и нешто тражио, да бих на крају схватио да сам све те године тражио свој гроб. Али то је моја судбина и ја је храбро пратим.

Пошто су Феничани били највећи морепловци свог времена себе су звали Хананејци, што је једноставно значило »они који плове« или »они који путују«. Временом се међутим

догодило да су бедуини – како смо звали друге народе – ове страствене морепловце по мени почели да зову Феничани, тј. »они чије душе путују« или »они чије душе плачу«.

Феничани су били најдаровитији народ старог века. Они су измислили машту, точак и алфавет, били најбољи градитељи и највећи морепловци свог времена. Били су први који су схватили да је земља округла и први који су је опловили. И никад нису ратовали.

Били су нажалост окружени бедуинима који нису разумели величину њихових подвига. Били су усамљени у том суровом свету и може се рећи да су живели у погрешно време. Или тачније, да су живели изван времена.

Кад су Феничани у једном тренутку схватили да је њихова улога у свемиру завршена и кад су тихо и неприметно потонули у време, ја сам наједном схватио да сам остао сам. Али шта сам могао? Нисам свакако могао потонути заједно са њима, а нисам могао постати ни бедуин.

Имао сам међутим срећу да сам у једном тренутку открио тајанствену судбину душе. Једног дана на храм божје сузе у Балбеку слетело је јато ждралова, а један од њих је долетео пред мене и испустио једну сузу. Био сам запрепаштен. Зашто су ждралови слетели на храм божје сузе, запитао сам се. Зашто је ждрал

испустио једну сузу и шта је та суза требала да значи?

А онда сам, у једном блиставом трену, открио тајну ждралове сузе – била је то нечија душа! Наравно, био сам пресрећан. Схватио сам да је велико блиставо око које све види изабрало Балбек за завичај најлепших душа. Схватио сам да нисам сам и да се лепа и узбудљива прича о Феничанима наставља.

Ово што сам управо започео изузетан је подухват – хоћу да напишем Феничанске митове. Кад је Бал Феничанима дао алфавет да на неком папирусу из Библоса испишу причу о себи, они нису разумели његов смисао и продали су га Грцима. Зато никад ништа нису написали и зато су остали случајан и нејасан блесак у свемиру, као муња у даљини.

Хоћу дакле да урадим оно што је требало урадити пре толико векова – хоћу да надмудрим смрт и зауставим време. Али да бих то урадио треба да прекројим целу историју, а то је наравно немогуће. Историју су писали победници, они који су тако гордо говорили: »Дођосмо, видесмо, победисмо.« Али ако успем. . .

Ако у томе ипак успем, биће то праведна награда за све Феничане, за најдаровитије и најхрабрије међу људима, за оне који су блеском ума а не блеском мача отварали нове путеве,

којима човек никад пре није прошао. Биће то свакако и награда за мене, храброг и лудог у бескрајном кругу времена, награда за све ове године трагања и чежње и за муке на којима сам горео.

РАПСОДИЈЕ ПРВИ ДЕО

Кнегиња пурпурног гласа

Феничани су веровали да је извор свега у сузи. Велики градитељ свемира је једног дана из само њему познатог разлога испустио једну сузу и из ње је настао свемир. А у његовом ужареном средишту од тада бди – велико блиставо око које све види.

Кад је једног дана скренуло поглед ка земљи, свирепо изгубљеној у свемиру, блиставо око је испустило једну сузу. Из те сузе је настало све на земљи: море, реке, планине, птице и мајмуни. Кад је видело реке и мајмуне како без циља лутају по земљи, велико око се сажали на њих и испусти још једну сузу. Из ње је настао Бал, најстарији од свих богова.

Племенити и мудри Бал је учинио многа добра дела – показао је рекама пут до мора, научио птице да певају и убедио мајмуне да постану људи.

Бал је потом дуго лутао светом тражећи најпогодније место где би се настанио. Једног дана пут га је нанео у кедрове шуме Либана и

он, окружен мирисом кедрова и мора, рече да је то најлепше место на земљи и одлучи да се ту настани.

Много векова касније на плодне обале испод Либана су се населили Феничани. Гледајући их где вредно раде, мудро тргују и храбро плове морима, Балово меко срце заигра и из ока му кану једна суза. Из ње је, на једној стени изнад мора и испод керових шума, настао Библос, први град икад саграђен.

Феничани из Библоса су веровали да им Бал сваког јутра даје на дар најлепшу ствар у свемиру – сунце. Тужан што није могао да им подари вечност Бал би сваког јутра испустио једну сузу, а из ње би иза питомих кедрових шума изронило сунце, у најлепшој од свих боја – пурпурној. Зато су Феничани са друге стране Либана, тамо где се сунце рађа, подигли храм и дали му име Балбек, што је значило »храм божје сузе«.

Једанпут годишње цели Библос селио се у Балбек, на прославу највећег феничанског празника – недеље блуда. Био је то празник лепоте, љубави и рађања. Последњег дана празника Феничани би изабрали најснажнијег младића и најлепшу девојку и прогласили их »краљем и краљицом блуда«. Младић је још морао да буде и најбољи свирач на флаути, а девојка је морала и лепо да пева.

Пошто би се Феничани наредног дана вратили у Библос и наставили да раде, граде и путују, краљ и краљица блуда би остали у Балбеку још годину дана да сваког јутра, звуком флауте и песмом, буде Бала. Он би тада, очаран лепотом песме, испустио једну сузу, а она би канула у девојчина недра и ту се претворила у сунце. Младић би га потом узимао на плећа и износио на врх Либана и тако би са друге стране планине, у Библосу, започињао нови дан.

Феничани су младића звали Алелуја (бал-ел-луја), што је значило »онај који износи сунце« или »онај који доноси светлост«, а девојку Астарта тј. »лепотица са сузом у недрима«.

Једног лета, један младић из Библоса чијег се имена не сећам, био је изабран за краља блуда и тако у Балбеку провео годину дана. Кад је напустио Балбек са својом љубавницом Астартом, отпловио је на запад и на Пелопонезу подигао град и дао му име Коринт. Грке, који су још били бедуини, је учио занатима, трговини и поморству и као сви Феничани био је веома даровит приповедач. А највише је причао о свом боравку у Балбеку и о томе како је свако јутро носио сунце на врх Либана. Као што рекох, Грци су тада још били бедуини и нису знали шта је машта, тако да га никако нису разумели. Зато су га назвали Сизиф тј. »највећи од свих лажова«.

Било како било, Сизиф је провео дуг и леп живот, био mudar и праведан краљ Коринта, а кад му је време под сунцем истекло душу је предао ждраловима. Грци су касније ипак измислили чудну причу о Сизифу, »најлукавијем смртнику«, који се сваког дана надметао с боговима и пркосио им. Зато су га богови, наводно, осудили на вечне муке – морао је огромни камен да гура на врх брега, а кад би напoкон стигао до врха камен би се свалио у подножје, тако да је његов труд био узалудан.

Као што рекох, Грци уопште нису разумели Феничане. Феничанима је живот био радост и сваки нови дан ничим заслужени дар. А овима је живот нажалост био не само тежак већ и бесмислен. И зато су од лепе феничанске приче о Алелуји, »оном који доноси светлост«, направили мит о Сизифу, »највећем од свих лажова« и о бесмисленом гурању камена уз брег.

А судбина се, нажалост, на сличан начин поиграла и са мном.

Имао сам срећу да сам једног лета био изабран за краља блуда и тако постао Алелуја, тј. онај који доноси светлост. Љубавница ми је била једна девојка изузетне лепоте и још лепшег гласа. Зато су јој Феничани дали име Европа, што је значило »кнегиња пурпурног гласа«. Феничани су наиме пурпурну боју сматрали

најлепшом од свих боја и веровали су да је душа пурпурна и да Бал има пурпурне очи.

Кад смо после годину дана напустили Балбек кренули смо на запад, али нас је на путу задесила несрећа. Снажна бура је нашу лађу разбила о стену, а моја љубавница Европа се удавила. Ја сам се вратио у Библос, али моју кнегињу пурпурног гласа никад нисам прежалио.

А онда су ми Феничани једног дана донели чудесну вест. У Феникији је наине постојало веровање да се душа девојке која се удави у мору претвори у брезу. А њима су неки бедуини испричали да су на једном брегу у једној далекој земљи видели брезу која пева, и то пурпурним гласом. И као што погађате, одмах сам пошао да је тражим.

И годинама сам лутао од луке до луке, од брега до брега, али брезу са пурпурним гласом нисам нашао. Али сам ипак покрај сваке брезе на коју сам наишао подигао надгробни камен и на њему исписао име своје љубавнице. Временом се тако догодило да су бедуини све земље кроз које сам прошао почели да зову једним именом – Европа – тј. кнегиња пурпурног гласа.

А ја сам тако нашао бар мало утехе за своју несрећу.